

Bagolyröpte Pest felett

Buza Péter

Szendrey Júlia 1866-ban

A szabadkőművesség, a tudás, a halál éji madara kering s száll le egy réges-régi házra, amelynek alapjai kétszáz éve s ma is állnak, átfogva a Képipó s a Bástya utca között nyújtózó telek hosszát. Kötetem szereplői e hosszú korszaknak nagyjából a közepén kerültek változóan szoros kapcsolatba a hajdani Pest híres Hét Bagoly házával. *Szendrey Júlia* s atyja, *Ignác*. Második férje, a tudós *Horvát Árpád*. Közös gyermekeik közül *Attila*, ifjabb *Árpád* s *Ilona*. Aztán *Ilona* lánya s annak fia, *Szendrey Júlia* ivadékai.

A Nagy Budapest Törzsasztal gondozásában s a Budapesti Városvédő Egyesület kiadásában az NKA és az Országos Széchényi Könyvtár támogatásával megjelenő BUDAPEST KÖNYVEK sorozat tizedik, egyben záróköteté Szendrey Júlia s – ükunokájával, *Mambrini Daisy*vel bezárólag – öt nemzedéknyi leszármazottjának sorsát tárja az olvasó elé. *Petőfi* özvegye második házasságának véglegessé váló csődje, az 1850-es évek közepe a történelem origója, amelyekből a grafikon mindvégig lefelé tart, hogy kiszámíthatóan elérkezzen újra

a nulla pontjához. Kutatásaim során számtalan soha nem látott – és csak a családban ismert – dokumentumot találtam meg, s rendeztem könyvvé, együtt az ismert tényekkel. A kötet második felében – ahogy ez már szokás a sorozatban – publikálatlan szövegeket adok közre: a Horvát fiúknak, *Attilának* és *Árpádnak* édesanyjukkal s atyjukkal folytatott levelezését, üzenetváltását. Ezeket akkor vetették papírra, amikor *Júlia* örökre elköltözött *Horváltól*, aki maga sem élt-lakott együtt a fiaival – csak éjszaka és vasárnap meg az ünnepeken.

Értékes korrajz egy 19. század közepén élő polgárcsalád mindennapjairól. Akik persze nem is akárhány. Az alábbiakban ezekből az üzenőfüzetekből adunk közre néhány – valóban csak néhány – bejegyzést.

Az első ide válogatott sorokat az apa 1867. november 17-én írta be a füzetbe. *Júlia* akkor már hónapok óta külön élt a családtól nyolcéves kislányával, *Ilonával* a *Zerge* (*Horánszky*) utcában. 1868. augusztus 12-i az ide szerkesztett utolsó. Szűk egy hónap volt még hátra édesanyjuk haláláig. (A szöveget az eredeti íráshibákkal adom közre itt és a kötetben is.)

Nov. 17.

Édes gyermekeim! Mily rendetlenek vagytok! A szobátok kulcsát félóra óta keresem, s kénytelen vagyok egyiketektől álmából fölvernem! A tejesasszonyt okvetlenül fizessétek ki, Árpád nyolcfélkor fűtsön nálam, s Baranovicsné nyolc után keltsen föl. – A templomból hazajövet vegyetek 2 ft fölívagott cukrot 1 font polonia vagy gázgyertyát, s ha lehet két pogácsát, ide tesztek 2 ftot.

A vacsorátok a pohárszékben van (a kis szekrényben), ugyszintén a kenyér is, a kisebbik darab az enyém, a mit belőle Baranovicsnének szántam az a konyhában van az asztalon. Lefekvés előtt csináljatok kis máglyát a kályhátokban, vacsorámat fölmelegíthessem, de el ne mulassátok elég forgácsot helyezni alája. Isten veletek édeseim!

Nov. 29.

Kedves gyermekeim! Mondjátok meg a tejesasszonynak, hogy a mit tegnap hozott, az nem volt tejsűrű, hanem csak közönséges tej (amilyennek itcéje nem 20 hanem csak 10 krajcár szokott lenni). Mondjátok meg neki, hogy ha jobbat nem bir vagy nem akar hozni, akkor december 1-jétől kezdve ne is hozzon többet, s ez esetben (csak is ebben) rendeljen B-né a másik tejesasszonynál tüstént egy nagymeselyt hol-

Ifjabb Horvát Árpád húszévesen

Horvát Ilona, édesanyja halálakor

napra, ti. vasárnapra, különben hoppon maradunk. Máskor ne a gyertyát, hanem a lámpát gyűjtsátok meg a konyhában! A Mókuska megint a zsebében felejtette a szobakulcsot – ez nincs rendén! Isten veletek!

Dec. 7.

Kedveseim! Itt van egy forint, ebből vegyetek Topicsnál 2 ft cukrot (fölvágvva), aztán két pogácsát és két tortlettet, végre 5-10 krajcár ára finom só. Vigyázzatok magatokra! Nagyon vigyázzatok! Balsejtelmem van, hogy valami baj ér titeket! Adja isten, hogy csak képzelődjem, de nagyon nyugtalan vagyok miattatok, mert tapasztalatból tudom, hogy a baj mindig csoportosan jó (az edényt vitessétek hátra) Isten veletek édes gyermekeim!

1868. január 1.

E pillanatban lépünk az újévbe, első gondolatom Ti vagytok kedves gyermekeim mind a hárman, az én apai áldásom kíséren benneteket egész életetekén át Kedves jó gyermekeim! Legyetek mindig becsületes és munkás emberek – és mindenek fölött tántoríthatatlan hívei ügyünknek. Szeresetek engem, miként én titeket határtalan szeretettel, és véssétek mélyen szívetekbe apai tanácsaimat. Isten áldjon meg Kedveseim, és adjon szegény édes anyátoknak jobb egészséget.

Febr. 3.

Kedves Apa! A mama már jobban van kisére, eleinte fölnt volt, de később lefeküdt.

Panaszkodott elhagyatottságáról és hogy senki nincs a pártját foghatná a cselédek gorombaságai ellen, stb. (T. ott volt) Ilonka Gyulayéknál volt. A szemem nekem is fáj, úgy látszik hogy árpám lesz – hát kedves jó apa szeme hogy van? Legyen oly jó édes apa és írja meg, mert igen szeretnénk tudni. Jó éjszakát kívánunk.

Máj. 26.

Kedves Apa! A mama rendes állapotban van, az eddigi ápolóné ma elmenvén egy másikat fogadott, de ki oly gorombán viselte magát, hogy még ma elküldte. Ilonkával az ősz utcában találkoztunk a kisasszony kíséretében, kalapot mentek vásárolni. A szíjnak igen örült, köszöni édes apának s kezeit csókolja. Fogadja el tőlünk édes apa e pár szem cseresznyét, mamától kaptuk. Zoltán egy alázatos levelet írt nagytatának, hogy szerezzenek neki bármely csekély állást, fel fog jöni Pestre, a színészséggel felhagy. Kezeit százszor csókolva s jó éjt kívánva szerető fia Attila.

Gyertyát vettünk 52 kr, a tegnapi cukor 34 kr = 86 kr, visszajön 14 és a tegnapi tejből kr 15.

Jun. 11.

Kedveseim! Itt van egy forint, ebből vegyetek 1 ft légszesz-gyertyát, ½ ft fölvágot cukrot, 5 krajcár ára só, és végre Obermeiertől Ilonka számára egy darab eper-tortát és még egy darab tortát (de másfélét csakhogy friss legyen!). Hazajövet nézzétek meg mind a két circus hirdetményét,

s tudjátok meg, hány óraker kezdődnek az előadások és hol válthatók jegyek. B-né csak hét után keltsen föl.

868. Jún. 15.

Kedves Apa!

Szegény mamának nagy fájdalmai voltak, de később jobban lett. Wallával határozottan fel akar hagyni és más orvoshoz folyamodni, és azt mondta, hogy más orvosok csak azért nem akarják őt elvállalni mert Wallát nem merik megsérteni, hogy Walla semmit sem gondol vele, hogy valamely más fiatal orvoshoz akarna folyamodni, és ezt meg is mondta a nagytatának, ki ott volt. Mondta szegény, hogy mily borzasztó reá nézve látni e napról naprai feloszlást. Hogy csak azért szeretne élni, hogy minket boldognak és egészségesnek lásson. Nagyon szeretné, ha ott lennénk, igen jó irántunk szegény szerencsétlen Mama! – Ilonka jól van. Csókolja édes apát, holnap eljöhet. A cseresznye 11 kr volt, Árpád nem evett belőle, szegény gyereket egy kölyök a víz alá buktatta és most a fülével rosszabbul hall, különben nincs baja. Én igen erősen köhögök. Kezeit csókolva jó éjt kívánok kedves apának szerető fia Attila

NB Az előfizetések megvannak.

Jun. 15.

Édes gyermekeim! A behűtött vizemet megittátok – ami valóban nem szép tőletek, miután tudjátok mennyire epedek a friss víz után! Aztán a mosdópoharatokat csordultig tele vízzel a rakaszra tettétek a

Petőfi Zoltán az 1860-as évek közepén

Horvát Árpád 1868-ban

konyhában, én hazajövet a sötétben felborítottam, és lett aztán roppant nagy tócsa, s magamat is leöntöttem ez alkalommal, ez is a ti rendetlenségek gyümölcse. Árpád írja föl, hogy híták azt a fiút a ki őt buktatta s hányadik osztálybeli tanuló? B-né nyolcad fél előtt ne keltsen föl, mert nagyon későn fekszem le. Isten veletek!

Júl. 20.

Kedves Apa! Fürödtem a hársfa utcában mert a nyár u.ban oly sokan voltak, hogy nem kaphattam szobát. 45 kr a fürdő 10 a szappan, rendkívül elfáradtam és kimerültem a nagy utba, omnibuszra ültem volna fel, ha utam arra vitt volna. Mama jól van. Árpád nem felelt a vizsgán mert csak a gyengébbek feleltek. Mára fölszabadult már Árpád, holnap el kell vinni az 1 forintot Peturának. Mivel nekem nem jót tesz a hideg tej nem jó lenne kedves apa, ha én kávéval ihatnám? Lehetne a Hereinből 1 portiót és abból édes apával közösen ihatnánk? Ha beleegyezik édes apa úgy kérek csukrot holnapra. Kezeit csókolva jó éjt kívánok szerető fia Attila.

Jul. 24.

Kedves Apa! Talán nem is tudta, hogy nekem latin vizsgám van. Egész éjjel alig aludtam a poloskák miatt 4 et fogtam meg, reggel pedig megnézem, hát az egész úgy csupa poloska és p. tojás! Kell tincturát venni.

Aug. 12.

Kedves Apa! Mama rendes állapotban van, Ilonka jól van, igen kért, hogy tegyük az elhozás napját csütörtökre, igen könyörgött, hogy holnap vigyük el őt édes apához, én meg is ígértem neki, ha édes apa nem jönak találná írja meg, akkor tán délben elmegyünk hozzá megmondani. Nem történt semmi baj. A fülemről beszélgettünk mamával. Édes apa ceruzái között egyiket sem találok, tán édes apánál vannak? Épen most fogtam az abroszon egy poloskát. Jó éjt kívánok, kezeit csókolom. Attila

Kedveseim! Ilonkát szívesen látom. A két ceruzát keressétek meg, nálam nincsen. A reggeli sétától hazajövet menjete be Pfeiferhez, s mondjátok meg neki vagy valamelyik tekintélyes segédjének, hogy az e cédulán levő könyveket kéretem még ma. Ha neki nincsenek meg, akkor kerestesse a többi pesti könyvtárban, én ezeket csak egy napig fogom magamnál tartani megtekintés végett azután visszaküldeném neki, s akkor megrendelheti számomra Lipcséből. A cédulát össze ne gyűrjétek. Isten veletek! ●

Bagolyröpte Pest felett

Szendrey Júlia nemzetsége

KÖNYVBEMUTATÓ

November 7-én, hétfőn 16 órakor

Petőfi Irodalmi Múzeum
Vörös-szalon
(Budapest V., Károlyi utca 16)

Az elő-, alá- és utómuzsikát
DARVAS KRISTÓF zongorista, harmonikás,
színházi zenész adja elő,
Szendrey Júlia fiainak édesanyjukkal, apjukkal folytatott levelezéséből **HIRTILING István** színművész olvas fel részleteket.

Közben licitre bocsátjuk a Nagy Budapest Törzsasztal tagjai (és Szendrey Júlia) aláírásával a kötet húsz számozott példányát.
Az árverést **Ráday Mihály** vezeti.
Akik licitálnak, megkóstolhatják **Lajsz András** kocktémester alkalmi kreációját.

Az árverésen húsz, 1-től 20-ig számozott, a Nagy Budapest Törzsasztal tagjainak aláírásával gazdagított példányt kínálunk licitre a most megjelent kötetből.
A kiadvány bevezető tanulmányát írta, a szöveggyűjteményt szerkesztette, a jegyzeteket készítette **Buza Péter**.

A kötet kiadója a Budapesti Városvédő Egyesület. Megjelenését támogatta Herminamező Polgári Köre–1990, az Országos Széchényi Könyvtár és a Nemzeti Kulturális Alap.

A kikiáltási ár egységesen 3000 Ft. A tétet ötszáz forintjával emeljük.